

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Івано-Франківський національний технічний університет
нафти і газу**

Кафедра фінансів

Данилюк-Черних І. М., Король С. В., Савчин Л. М.

ФІНАНСИ, ГРОШІ ТА КРЕДИТ

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ**

**Івано-Франківськ
2021**

УДК 336.7
Д - 18

Рецензент:

Орищин Т.М.

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів
Івано-Франківського національного технічного
університету нафти і газу

*Рекомендовано методичною радою університету
(протокол № . . 2021 р.)*

Данилюк-Черних І. М., Король С. В., Савчин Л. М.

Д - 18 Фінанси, гроші та кредит : методичні вказівки до вивчення дисципліни
для практичних занять та самостійної роботи студентів. Івано-
Франківськ : ІФНТУНГ, 2021. 45 с.

МВ – 2021

Методичні вказівки містять робочу програму, перелік тем, винесених для вивчення на лекційних та практичних заняттях. До кожної теми наведено короткий зміст, перелік основних теоретичних понять та питання для опрацювання. Завдання для практичних занять містять типові приклади задач та методичні вказівки для їх розв'язку. Наведено завдання для самостійної та індивідуальної роботи студентів, варіанти контрольних робіт та методичні рекомендації до виконання; питання для підготовки до іспиту з дисципліни, а також перелік літературних джерел, необхідних для вивчення вказаних тем.

Методичні вказівки призначені для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які навчаються за спеціальностями 071 – «Облік і оподаткування», 073 – «Менеджмент», 075 – «Маркетинг», 076 – «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

УДК 336.7

МВ – 2021 © Данилюк-Черних І. М., Король С. В., Савчин Л. М.
© ІФНТУНГ, 2021

ЗМІСТ

Вступ	4
1 Опис навчальної дисципліни	7
2 Структура дисципліни «Фінанси, гроші та кредит»	12
<i>Тема 1. Суть та функції фінансів</i>	12
<i>Тема 2. Фінансова система та фінансовий механізм</i>	14
<i>Тема 3. Бюджет і бюджетна система держави</i>	16
<i>Тема 4. Податки та податкова система держави</i>	18
<i>Тема 5. Фінанси суб'єктів господарювання</i>	20
<i>Тема 6. Сутність та функції грошей, інфляція та грошові реформи</i>	23
<i>Тема 7. Валютні відносини та валютні системи</i>	25
<i>Тема 8. Кредит. Кредитна система</i>	26
<i>Тема 9. Центральні та комерційні банки</i>	28
3 Самостійна робота студентів	31
4 Завдання для виконання контрольної роботи з дисципліни	32
5 Питання для підготовки до іспиту з дисципліни	41
Перелік рекомендованих джерел	44

ВСТУП

Стрімкий розвиток ринкових відносин в Україні вимагає високої кваліфікації фахівців з менеджменту державного бюджету, діяльності комерційних банків, розвитку суб'єктів господарювання різних форм власності, проведення операцій в сфері зовнішньоекономічних відносин. Актуальною є підготовка фахівців, здатних аналізувати такі економічні явища, як фінанси, гроші, грошовий ринок та кредит, осмислювати зміни в їхньому функціонуванні та виробляти адекватні підходи в сучасній економічній політиці.

Наукове розуміння проблем фінансів, грошового обігу, кредитних, податкових і бюджетних відносин є необхідною складовою становлення фахових знань студентів. Тому важливе місце в підготовці кваліфікованих бакалаврів за економічними спеціальностями належить навчальній дисципліні «Фінанси, гроші та кредит».

Мета вивчення дисципліни – набуття фахівцями компетенцій щодо формування системи фундаментальних знань з теорії фінансів, грошей та кредиту, засвоєння закономірностей функціонування фінансової системи та грошового ринку як теоретичної основи державної монетарної політики і розвитку банківської справи.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен демонструвати такі **результати навчання** через знання, уміння та навички:

- визначати роль фінансів грошей і кредиту в економіці;
- виявляти закономірності та визначати специфіку функціонування грошового ринку як теоретико-методологічну базу державної монетарної політики;
- виокремлювати засади побудови банківської системи та операцій банків;
- аналізувати грошово-кредитні взаємовідносини;
- оцінювати дохідну та видаткову частину бюджету.

Дисципліна «Фінанси, гроші та кредит» є навчальною дисципліною для студентів, що навчаються за освітньо-професійною програмою на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальностями 071 – «Облік і оподаткування», 073 – «Менеджмент», 075 – «Маркетинг», 076 – «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» для всіх форм навчання.

Вивчення навчальної дисципліни «Фінанси, гроші та кредит» передбачає формування та розвиток у студентів **компетентностей, передбачених відповідним стандартом вищої освіти України:**

загальних:

- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

фахових:

- Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, робити узагальнення стосовно оцінки прояву окремих явищ, які властиві сучасним процесам в економіці.
- Ідентифікувати та оцінювати ризики недосягнення управлінських цілей суб'єкта господарювання, недотримання ним законодавства та регулювання діяльності, недостовірності звітності, збереження й використання його ресурсів.
- Демонструвати розуміння вимог щодо професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.
- Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.
- Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.
- Здатність здійснювати діяльність у взаємодії суб'єктів ринкових відносин.
- Здатність здійснювати діяльність з дотриманням вимог нормативно-правових документів у сфері підприємницької, торговельної та біржової діяльності.
- Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.
- Здатність аналізувати поведінку ринкових суб'єктів та визначати особливості функціонування ринків.

Результати навчання дисципліни деталізують **такі програмні результати навчання, передбачені відповідним стандартом вищої освіти України:**

- Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.
- Знати механізми функціонування бюджетної і податкової систем України та враховувати їх особливості з метою організації обліку, вибору системи оподаткування та формування звітності на підприємствах.
- Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.
- Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень.
- Демонструвати навички аналізу ситуації та здійснення комунікації у різних сферах діяльності організації.
- Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

- Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.
- Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.
- Використовувати знання форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин для забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.
- Знати нормативно-правове забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур і застосовувати його на практиці.
- Збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та маркетингові показники, обґрунтовувати управлінські рішення на основі використання необхідного аналітичного й методичного інструментарію.
- Пояснювати інформацію, ідеї, проблеми та альтернативні варіанти прийняття управлінських рішень фахівцям і нефахівцям у сфері маркетингу, представникам різних структурних підрозділів ринкового суб'єкта.
- Демонструвати навички письмової та усної професійної комунікації державною й іноземною мовами, а також належного використання професійної термінології.

1 ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Ресурс годин на вивчення дисципліни «Фінанси, гроші та кредит» згідно з чинним РНП та розподіл за видами навчальної роботи для різних форм навчання характеризує таблиця 1.

Таблиця 1 – Розподіл годин, виділених на вивчення дисципліни

Найменування показників	Всього	
	Денна форма навчання (ДФН)	Заочна (дистанційна) форма навчання (ЗФН)
Кількість кредитів ECTS	4	4
Кількість модулів	2	2
Загальний обсяг часу, год	120	120
Аудиторні заняття, год, у т.ч.:	45	12
лекційні заняття	18	6
семінарські заняття		
практичні заняття	27	6
лабораторні заняття		
Самостійна робота, год, у т.ч.	75	108
виконання курсового проекту (роботи)		
виконання контрольних (розрахунково-графічних) робіт		
опрацювання матеріалу, викладеного на лекціях	15	20
опрацювання матеріалу, винесеного на самостійне вивчення	25	40
підготовка до практичних занять та контрольних заходів	15	18
підготовка звітів з лабораторних робіт		
підготовка до екзамену	20	30
Форма семестрового контролю	екзамен	

Тематичний план лекційних занять

Тематичний план лекційних занять з дисципліни «Фінанси, гроші та кредит» характеризує таблиця 2.

Таблиця 2 – Тематичний план лекційних занять

Шифр	Назви модулів (М), змістових модулів(ЗМ) тем (Т) та їх зміст	Обсяг годин		Література	
		ДФН	ЗФН	Порядковий номер	Розділ, підрозділ
М 1	ФІНАНСОВА СИСТЕМА	10	3		
ЗМ 1	Суть та функції фінансів	2		1,2,4,5	
	Об'єктивна необхідність та сутність фінансів. Функції фінансів. Фінансові ресурси				
ЗМ 2	Фінансова система та фінансовий механізм	2		2,4,5,11, 14	
	Фінансова система, сфери та ланки. Фінансова політика як складова економічної політики держави. Фінансовий механізм				
ЗМ 3	Бюджет і бюджетна система держави	2		1,3,4,5,8	
	Економічна сутність та призначення бюджету, його функції. Склад доходів і видатків бюджету. Бюджетна система України. Бюджетний процес в Україні				
ЗМ4	Податки та податкова система держави	2		1,2,3,5,9	
	Економічна сутність і функції податків. Податкова система та податкова політика держави. Класифікація податків. Основні види податків в Україні				
ЗМ 5	Фінанси суб'єктів господарювання	2		1,3,4,5,7	
	Сутність і функції фінансів суб'єктів господарювання. Фінансові ресурси підприємств. Формування фінансових результатів діяльності підприємств. Фінансова діяльність та зміст фінансової роботи				
М2	ГРОШІ І КРЕДИТ	8	3		
ЗМ 6	Сутність та функції грошей, інфляція та грошові реформи	2		1,2,6,11	
	Сутність та функції грошей. Грошовий оборот і грошові потоки. Інфляція та показники вимірювання інфляції. Грошові реформи				

ЗМ 7	Валютні відносини та валютні системи	2		1,2,6,11	
	Сутність валюти та її конвертованість. Валютний курс. Валютний ринок. Валютна система				
ЗМ 8	Кредит. Кредитна система	2		1,2,6,10	
	Сутність та необхідність кредиту. Форми та види кредиту. Позичковий відсоток. Поняття та призначення кредитної системи				
ЗМ 9	Центральні та комерційні банки	2		1,2,6,10, 13	
	Центральні банки, їх походження, призначення, функції та операції. Грошово-кредитна політика НБУ. Комерційні банки, їх походження, види, правові основи організації				

Теми практичних занять

Теми практичних занять дисципліни «Фінанси, гроші та кредит» наведено у таблиці 3.

Таблиця 3 – Теми практичних занять

Шифр	Назви модулів, змістових модулів та тем практичних занять	Обсяг годин		Література		
		ДФН	ЗФН	Порядковий номер	Розділ, підрод.	
М 1	ФІНАНСОВА СИСТЕМА	14	3			
ЗМ 1	Суть та функції фінансів			2,3,4,5		
1.1	Об'єктивна необхідність і суть фінансів	2				
ЗМ 2	Фінансова система та фінансовий механізм			2,3,4,5		
2.1	Організаційні основи функціонування фінансової системи України. Фінансовий контроль	2				
ЗМ 3	Бюджет і бюджетна система			1,4,5,8		
3.1	Доходи та видатки державного бюджету	2				
3.2	Аналіз виконання бюджету	2				
ЗМ 4	Податки та податкова система			1,3,5,9		
4.1	Особливості нарахування податкових платежів	2				
ЗМ 5	Фінанси суб'єктів господарювання			1,2,5,7		
5.1	Формування та розподіл фінансових ресурсів підприємств	2				
5.2	Грошові фонди. Власний та позиковий капітал	2				

M2	ГРОШІ І КРЕДИТ	13	3		
ЗМ 6	Сутність та функції грошей, інфляція та грошові реформи			1,2,6,11	
6.1	Грошова маса та її показники	2			
6.2	Розвиток та особливості інфляції в Україні	2			
ЗМ 7	Валютні відносини та валютні системи			1,2,6,11	
7.1	Пряме та обернене котирування. Крос-курс	2			
7.2	Валютні операції	2			
ЗМ 8	Кредит. Кредитна система			1,2,6,10	
8.1	Відсотки за кредит. Кредитні відносини та інфляція	2			
8.2	Типи кредитних відношень	1			
ЗМ 9	Центральні та комерційні банки			1,2,6,10	
9.1	Показники ефективності діяльності банку	2			

Завдання для самостійної роботи студента

Перелік матеріалу, який виноситься на самостійне вивчення, наведено у таблиці 4.

Таблиця 4 – Матеріал, що виноситься на самостійне вивчення

Шифр	Назви модулів (М), змістових модулів(ЗМ) тем (Т) та їх зміст	Обсяг годин		Література	Розділ, підрозділ
		ДФН	ЗФН	Порядковий номер	
М 1	ФІНАНСОВА СИСТЕМА	12	20		
ЗМ 1	Суть фінансів, їх функції і роль. Фінансова система Передумови виникнення та розвиток фінансів. Взаємозв'язок фінансів з різними елементами економічної системи	2	4	1,2,3,4	
ЗМ 2	Фінансова політика і фінансовий механізм Фінансове планування та контроль. Правові засади організації фінансових відносин	2	4	2,3,4,12	
ЗМ 3	Бюджет і бюджетна система Сутність та призначення державних фінансів. Міжбюджетні відносини	2	4	1,2,3,4,8	

ЗМ 4	Податки та податкова система Елементи системи оподаткування. Податковий менеджмент на підприємстві	3	4	1,2,3,4,9	
ЗМ 5	Фінанси суб'єктів господарювання Особливості фінансів підприємств різних форм власності та видів діяльності. Фінанси громадських організацій та добродійних фондів	3	4	1,2,3,4	
М2	ГРОШІ І КРЕДИТ	13	20		
ЗМ 6	Сутність та функції грошей, інфляція та грошові реформи Еволюція форм грошей. Грошова маса. Антиінфляційна політика держави	4	5	1,2,6,11	
ЗМ 7	Валютні відносини та валютні системи Міжнародні розрахунки. Світова та міжнародна валютні системи.	3	5	1,2,6,11	
ЗМ 8	Кредит. Кредитна система Сутність та функції фінансового посередництва. Роль банківського нагляду у регулюванні кредитної системи держави. Небанківські фінансово-кредитні установи	3	5	1,2,6,10	
ЗМ 9	Центральні та комерційні банки Сутність та основні функції Національного банку України. Банківські операції	3	5	1,2,6,10	

2 СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСИ, ГРОШІ ТА КРЕДИТ»

Тема 1

Суть та функції фінансів

Предмет науки про фінанси. Фінанси – специфічна форма суспільних відносин, підсистема економічного базису. Фінанси як економічна, вартісна, розподільна, історична категорія. Специфічні ознаки фінансів, характерні риси та суспільне призначення. Мікро- і макрорівні вивчення фінансів.

Фінансові категорії як форма наукового пізнання сутності фінансових відносин. Взаємозв'язок фінансів та інших економічних категорій.

Фінанси, особливості їх функціонування – економічне вчення про товарно-грошові відносини, розширене відтворення, природу і функції держави. Відбиття специфіки товарно-грошових відносин і функцій держави в умовах ринкової економіки на фінансових відносинах.

Функції фінансів: розподільча, контрольна, регулююча. Прояви розподільчої функції фінансів у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту.

Сутність контрольної функції фінансів, її реалізація в організації контролю за розподілом і цільовим використанням грошових фондів.

Сутність та значення регулюючої функції фінансів у стимулюванні (дестимулюванні) соціально-економічних процесів у суспільстві.

Сутність і джерела формування фінансових ресурсів. Централізовані та децентралізовані фінансові ресурси. Фінансові ресурси держави, підприємств населення

Рекомендована література: 1, 2, 4, 5

Перелік питань для самоконтролю:

1. *Чим зумовлене виникнення фінансів?*
2. *Охарактеризуйте фінансові відносини.*
3. *Визначте головні ознаки фінансів.*
4. *Який існує взаємозв'язок фінансів з різними підсистемами економічної системи?*
5. *Які функції виконують фінанси?*
6. *Охарактеризуйте механізм дії розподільчої функції фінансів.*
7. *Які основні завдання вирішує контрольна функція?*
8. *Які вам відомі головні напрями фінансового впливу на процеси суспільного розвитку?*
9. *Охарактеризуйте форми фінансового забезпечення відтворювального процесу.*
10. *Які форми здійснення розподілу і перерозподілу створеної вартості вам відомі?*

Завдання для практичного заняття:

Задача 1.

Визначити обсяг ВВП, якщо:

Фактичне кінцеве споживання домогосподарств (*C*) 153589,0 млн. грн

Інвестиції в основний капітал підприємств (*I*) 37178,0 млн. грн

Витрати зведеного бюджету (*G*) 60318,9 млн. грн

Експорт товарів і послуг (*Exp*) 22012,4 млн. грн

Імпорт товарів і послуг (*Imp*) 18168,4 млн. грн

Задача 2.

Визначити розмір валового національного доходу та чистого внутрішнього продукту, якщо валовий внутрішній продукт становив 1286 млрд .грн. амортизація основного капіталу 108 млрд. грн., чистий факторний дохід з-за кордону 13 млрд. грн., а споживання становить 844 млрд. грн..

Задача 3.

Визначити , яка частина валового національного доходу була спожита , якщо величина валового внутрішнього продукту становила 1956 млрд. грн., чистий факторний дохід з-за кордону – (-2,5) млрд. грн., трансферти з-за кордону – 3,8 млрд, грн., а розмір заощаджень склав 250 млрд. грн.

Методичні вказівки для розв'язку:

$$\mathbf{ВВП (за витратами) = C + I + G + NE,}$$

де **ВВП** – валовий внутрішній продукт, грн

C – витрати громадян, фактичне кінцеве споживання домогосподарств, грн

I – витрати підприємств, інвестиції в основний капітал підприємств, грн

G – витрати держави , (консолідованого державного та місцевих бюджетів),

грн

Якщо економічна система країни не є закритою (автаркія), при визначенні ВВП слід врахувати ще **NE** – чистий експорт товарів і послуг за кордон

$$\mathbf{NE = Exp - Imp;}$$

$$\mathbf{ВВП (за доходами) = W + Pz + i + R + Am + IT,}$$

де **W** – заробітна плата

Pz – прибуток

i – відсоток

R – рента

Am – амортизація

IT – непрямі чисті податки

$$\mathbf{НД = W + Pz + i + R + Am}$$

де **НД** – національний дохід від використання факторів виробництва : праці, підприємницьких здібностей, капіталу , землі

$$\mathbf{ЧВП = ВВП - Am}$$

де **ЧВП** – чистий внутрішній продукт

$$\mathbf{ВНП = ВВП + NE}$$

де **ВНП** – валовий національний продукт

NE – чистий експорт

$$\mathbf{ВНД = ВНП + ЧТр}$$

$$\mathbf{ВНД = Споживання + Заощадження}$$

де **ВНД** – валовий національний дохід,

ЧТр - чисті трансферти

Тема 2

Фінансова система та фінансовий механізм

Поняття фінансової системи. Фінансова система як об'єкт управління. Структура фінансової системи за внутрішньою будовою та організаційною структурою. Сфери та ланки фінансових відносин, їх взаємозв'язки.

Державні фінанси як провідна складова централізованих фінансів суспільства. Державні фінанси та їх ланки: державний бюджет і місцеві бюджети, державні цільові фонди, фінанси державного сектора економіки, державний кредит, резервні та страхові фонди органів державної влади.

Фінанси суб'єктів господарювання та їх роль у розвитку національної фінансової системи. Складові фінансів суб'єктів господарювання: фінанси комерційних підприємств і організацій, фінанси некомерційних підприємств та організацій.

Фінансовий ринок як складова фінансової системи держави. Структурні складові фінансового ринку: ринок грошей, ринок кредитних ресурсів, ринок цінних паперів, ринок фінансових послуг.

Роль міжнародних фінансів у розетку інших складових фінансової системи держави.

Фінансова політика – складова частина економічної і соціальної політики держави. Зміст і завдання фінансової політик. Стратегія і тактика фінансової політики. Фінансова політика України на сучасному етапі.

Фінансовий механізм. Поняття і склад фінансового механізму. Взаємодія фінансового механізму з господарським механізмом і фінансовою політикою. Фінансові важелі. Чотири групи фінансових норм. Забезпечення функціонування фінансового механізму в Україні

Рекомендована література: 2, 4, 5, 11, 14

Перелік питань для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте поняття «фінансова політика».
2. Що є основною метою фінансової політики?

3. Які складові фінансової політики? Охарактеризуйте їх.
4. Які елементи включає механізм реалізації фінансової політики?
5. Розкрийте сутність та механізм реалізації бюджетно-податкової політики.
6. Охарактеризуйте типи та інструменти фіскальної політики.
7. Що являє собою фінансовий механізм і які його складові?
8. Завдання і методи фінансового планування.
9. Зміст, форми і методи фінансового контролю.
10. Правові засади фінансових відносин.

Завдання для практичного заняття:

1. Дати визначення сутності ключових термінів і понять за темою

Ключові поняття і терміни	Визначення сутності	Джерело інформації
Фінансова політика		
Фінансова стратегія		
Фінансова тактика		
Бюджетування		
Фінансовий механізм.		
Фінансові важелі (Стимули, санкції)		

2 Дати порівняльну характеристику наведених нижче понять за вказаними параметрами:

Параметри, за якими проводиться порівняння	Фінансова політика держави	Фінансова політика підприємства
Об'єкт		
Суб'єкти		
Складові		
Інструменти фінансового механізму		

3 Чи правильні наведені нижче фінансові твердження? Вказати: так/ні та сформулювати його правильно.

Твердження 1. Корпоративний податковий менеджмент — це один із напрямів податкового менеджменту	Так __	Ні __ Правильне формулювання:
--	--------	----------------------------------

Твердження 2. Ревізія є методом фінансового контролю	Так ___	Ні___ <i>Правильне формулювання:</i>
Твердження 3. До видів фінансового контролю відносять поточний та наступний контроль	Так ___	Ні___ <i>Правильне формулювання:</i>
Твердження 4. Об'єктом фінансового планування виступають фінансові ресурси, що утворюються в процесі розподілу і перерозподілу ВВП	Так ___	Ні___ <i>Правильне формулювання:</i>
Твердження 5. Фінансовий план, який складають установи соціальної сфери, називається балансом доходів і витрат	Так ___	Ні___ <i>Правильне формулювання:</i>

Тема 3

Бюджет і бюджетна система держави

Сутність бюджету як економічної категорії. Призначення та роль бюджету держави. Об'єкти і суб'єкти бюджетних відносин. Функції бюджету.

Бюджет як основний фінансовий план держави. Особливості державного бюджету на поточний рік.

Доходи державного бюджету. Класифікація доходів державного бюджету.

Сутність, характеристика, склад державних видатків. Класифікація державних видатків. Фактори, що визначають структуру державних видатків.

Бюджетний устрій і бюджетна система. Принципи побудови бюджетної системи.

Бюджетний процес, його складові елементи та регламентування.

Взаємовідносини між ланками бюджетної системи, їх форми та організація. Бюджетне регулювання. Бюджетне субсидіювання та його види: субсидії, субвенції, дотації.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8

Перелік питань для самоконтролю:

1. Дайте визначення бюджету як економічної категорії. У чому полягає економічна роль бюджету як самостійної категорії?
2. Які фактори впливають на величину бюджетного фонду?
3. Які функції виконує державний бюджет?
4. Чим визначається бюджетний устрій держави? Охарактеризуйте бюджетну систему України.
5. Дайте визначення поняття «державні доходи» як економічної категорії.
6. Які існують джерела формування державних доходів?
7. Що являють собою державні видатки?

8. Чим визначаються склад і напрями використання державних видатків?
9. Що являє собою бюджетний процес? Назвіть основні етапи бюджетного процесу.
10. Який порядок складання проекту бюджету в Україні?

Завдання для практичного заняття:

Задача 1

Державний бюджет має профіцит в розмірі 0,9 % від ВВП. Доходи бюджету становлять 32% від ВВП.

Визначити рівень споживання в країні, якщо відомо, що ВВП поточного року планується на рівні 423 млрд. грн, інвестиції заплановані у розмірі 12 % від ВВП, а чистий експорт дорівнює 1,2 млрд. грн.

Задача 2

ВВП країни становить 1897 млрд. грн. державний бюджет має дефіцит у розмірі 3 % ВВП; споживання становить 69 % від ВВП, а інвестиції – 7 % від ВВП. Середнє значення податкової ставки визначається на рівні 38 %.

Визначити:

- 1) рівень споживання та інвестицій;
- 2) обсяг державних витрат; обсяг чистого експорту.

Задача 3

Визначити рівень бюджетного дефіциту (профіциту) на основі наступних даних:

- номінальний ВВП – 1759 млн. грн.
- надходження до державного бюджету (ДБ) = 1085 млн. грн.;
- офіційні трансферти уряду (Т) = 463 млн. грн.;
- поточні видатки бюджету (БВ) = 1093 млн. грн.;
- чисте урядове кредитування (ЧК) = 401 млн. грн.;
- державний борг (Б) = 985 млн. грн.;
- номінальна відсоткова ставка (n%) = 25 %

Методичні вказівки для розв'язку:

Профіцит державного бюджету – перевищення доходів над витратами державного бюджету. Дефіцит – перевищення витрат над доходами, часто встановлюється у відсотках (%) до ВВП.

$$\text{Профіцит} = \text{Доходи ДБ} - \text{Витрати ДБ}$$

$$\text{Дефіцит} = \text{Витрати ДБ} - \text{Доходи ДБ}$$

Доходи державного бюджету формуються головним чином за рахунок податкових надходжень, і залежать від усередненої ставки оподаткування, тому

$$\text{Доходи ДБ} = \text{ВВП} * \text{tax}$$

Витрати державного бюджету визначаємо з формули ВВП за витратами.

$$ВВП (за витратами) = C + I + G + NE,$$

де *C* - витрати громадян, фактичне кінцеве споживання домогосподарств;
I - витрати підприємств, інвестиції в основний капітал підприємств;
G – витрати держави (консолідованого державного та місцевих бюджетів);
NE – чистий експорт товарів і послуг за кордон

Рівень бюджетного дефіциту (профіциту) *BD*:

$$BD = \frac{Y_g - E_g}{ВВП_n}$$

Загальна сума доходів державного бюджету, *Y_g*:

$$Y_g = ДБ + T$$

Загальна сума видатків державного бюджету, *E_g* :

$$E_g = BB + ЧК + Борг * n$$

Тема 4

Податки та податкова система держави

Сутність, призначення та необхідність податків. Функції податків. Характерні риси податків, відрахувань і платежів. Взаємозв'язок з іншими розподільчими категоріями (кредит, заробітна плата, собівартість, ціна).

Елементи податку. Принципи оподаткування. Класифікація податків. Прямі податки. Непрямі податки.

Об'єктивна необхідність податкової системи. Поняття податкової системи і методи її побудови. Структурна побудова податкової системи. Податкова система України, основні етапи її становлення.

Податкова політика. Податкова служба, склад податкової служби України.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 5, 9

Перелік питань для самоконтролю:

1. Які функції виконують податки?
2. Які виділяються елементи системи оподаткування?
3. За якими ознаками здійснюється класифікація податків?
4. Охарактеризуйте види відсоткових ставок.
5. У чому полягають сутність, переваги і недоліки прямого оподаткування? Які є види прямих податків?

6. У чому полягають сутність, переваги і недоліки непрямого оподаткування? Які виділяються види непрямих податків?
7. На яких принципах заснована побудова податкової системи?
8. Які принципи закладаються в основу податкової політики?
9. Який склад і структура податкової системи України?
10. Яким чином організовується податкова робота?

Завдання для практичного заняття:

Задача 1

Визначити, яку суму ПДВ слід сплатити до бюджету якщо: підприємство реалізувало продукцію з фірмовим логотипом в кількості 5000 пляшок безалкогольного напою. Ціна виробника становить 40 грн/пляшку. На виготовлення продукції було придбано сировини та матеріалів вартістю 156 000 грн (в т.ч. ПДВ)

Задача 2

Визначити суму сплати акцизного податку до бюджету від реалізації партії 200 пляшок червоного сухого вина, розлитого в пляшки 0,75 л (міцністю 14 %), $T_{\text{акц}} = 0,01$ грн/л, $C_{\text{од}} = 150$ грн

Задача 3

Визначити суму податку на прибуток та зарплатних податкових платежів, що належить сплатити до бюджету, якщо підприємство для виготовлення продукції в звітному місяці витратило :

- сировину на суму 48 000 грн.
- матеріали на суму 32 000 грн.
- електроенергію на суму 9 600 грн.

Амортизаційні відрахування на суму 5 000 грн/ місяць

Оплата оренди складу 12 000 грн.

Фонд заробітної плати склав за місяць 40 000 грн

Виручка від реалізації продукції у звітному місяці склала 235 000 грн.

Методичні вказівки для розв'язку:

Сума сплати ПДВ до бюджету = Зобов'язання з ПДВ – Податковий кредит з ПДВ

Зобов'язання ПДВ = Валова виручка / 6 (Валова виручка x 0,1667)

Податковий кредит = Вартість придбаних матеріалів, робіт, послуг / 6 (Вартість придбаних матеріалів, робіт, послуг x 0,1667)

$ЧД = ВД - \text{Непрямі податки}$,

де **ЧД** – чистий дохід (виручка);

ВД – валовий дохід (виручка);

Непрямі податки = ПДВ + Акцизний податок + Мито

$$C = M + З/пл + ЄСВ + Ам,$$

де С – собівартість реалізованої продукції, робіт, послуг;

М – вартість придбаної сировини, матеріалів, робіт, послуг (без ПДВ);

Ам – амортизація основних засобів

ЄСВ – Єдиний соціальний внесок, що нараховується роботодавцями в розмірі 22% від нарахованої з/пл, відпускних, премій.

Також з фонду оплати праці роботодавця утримує ПДФО (18%) та Військовий збір (1,5 %)

Прибуток до оподаткування = ЧД – Собівартість – Поточні витрати

Податок на прибуток = 18 % прибутку до оподаткування

Сума акцизного податку до сплати в бюджет (А) не залежить від ціни реалізації товару, якщо йдеться про спиртні напої та тютюнові вироби:

$$A = T_{акц\ i} * N_{чистого\ спирту}$$
$$N_{чист\ спирту} = Q * V_{пл} * \omega\%$$

Q – кількість пляшок;

V_{пл} – ємність пляшки

ω% – міцність (процентний вміст спириту і-го напою)

Тема 5

Фінанси суб'єктів господарювання

Необхідність і сутність фінансів підприємств. Фінанси підприємств – основа фінансової системи держави. Функції фінансів підприємств та принципи їх організації. Організаційно-правові форми суб'єктів господарювання. Особливості організації фінансових відносин залежно від галузевих особливостей, галузей економіки, сфер бізнесу.

Грошові фонди і фінансові ресурси підприємств, особливості їх формування в умовах ринку. Склад грошових фондів і доходів, порядок їх утворення і використання в умовах ринку.

Економічні методи й способи формування фінансових ресурсів. Джерела формування доходів. Поділ коштів підприємства на власні та залучені. Виручка від реалізації продукції, робіт і послуг, її розподіл. Види витрат. Собівартість продукції, робіт, послуг та її складові.

Економічний зміст прибутку, його склад. Особливості формування прибутку суб'єктів господарювання різних форм власності. Види прибутків. Розподіл і використання прибутку.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 7

Перелік питань для самоконтролю:

1. Назвіть та охарактеризуйте основні джерела формування фінансових ресурсів.
2. Розкрийте функції фінансів підприємств.
3. Що таке грошові фонди?
4. Проаналізуйте організацію фінансів підприємств.
5. Що таке фінансова діяльність підприємства?
6. Охарактеризуйте основні напрями фінансової роботи на підприємстві.
7. Назвіть основну мету планування витрат на підприємстві.
8. Назвіть резерви зниження собівартості продукції на підприємстві.
9. Розкрийте зміст поняття «фінансовий механізм»
10. У чому полягають основні завдання фінансового менеджменту?

Завдання для практичного заняття:

Задача 1

Визначити чистий прибуток від реалізації продукції, якщо витрати на виробництво розподілялися так:

- основні матеріали 24082 тис грн,
- енергоносії = 110 тис грн
- з/пл основних робітників з нарахуванням ЄСВ = 10495 тис грн
- з/пл з нарахуванням адмін персоналу = 1200 тис грн
- транспортні витрати = 1351 тис грн
- адміністративні витрати = 270 тис грн
- амортизація основних засобів = 2541 тис грн
- орендна плата = 50 тис грн

Виручки від реалізації продукції становить 78126 тис грн.

Дохід від операційної оренди 82 тис грн.

Задача 2

Визначити обсяг власних та залучених фінансових ресурсів підприємства.

Підприємство на звітну дату мало такі дані:

- зареєстрований капітал – 845,2 тис. грн.;
- відстрочені податкові зобов'язання – 101,3 тис. грн.;
- додатковий капітал – 33,4 тис. грн.;
- поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями – 42,1 тис. грн.;
- інші поточні зобов'язання – 145,1 тис. грн.;
- нерозподілений прибуток – 641,8 тис. грн.;
- довгострокові фінансові зобов'язання – 230,1 тис. грн.;
- поточні зобов'язання за розрахунками з одержаних авансів - 83,3 тис. грн.;
- неоплачений капітал – 75,4 тис. грн.;
- поточні зобов'язання за розрахунками з позабюджетних платежів – 84,3 тис. грн.;
- забезпечення виплат персоналу – 143,9 тис. грн.;

- кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги – 254,1 тис. грн.;
- поточні зобов'язання за розрахунками з оплати праці – 45,8 тис. грн.;
- інші забезпечення – 206,8 тис. грн.;
- довгострокові кредити банків – 278,6 тис. грн.

Задача 3

На кінець звітнього року підприємство мало на поточному рахунку 39,5 тис. грн., грошові кошти в касі склали 3,5 тис. грн. Вартість необоротних активів становила 405 тис. грн., у тому числі нарахована амортизація дорівнювала 22,37 тис. грн. Вартість виробничих запасів – 15 тис. грн., готової продукції – 26,5 тис. грн. Дебіторська заборгованість складала 26,0 тис. грн., кредиторська – 21,1 тис. грн. Заборгованість акціонерам по виплаті дивідендів – 1,2 тис. грн. Внески власників фірми у статутний капітал – 381 тис. грн., короткостроковий банківський кредит – 80 тис. грн., сума нерозподіленого прибутку – 9,83 тис. грн. **Скласти баланс на кінець звітнього року, визначте співвідношення між власним та позичковим капіталом.**

Методичні вказівки для розв'язку:

Формування чистого прибутку підприємства відбувається поступово: від отримання валової виручки від реалізації товарів, робіт, послуг до сплати податку на прибуток підприємства (18%).

1. Чистий дохід (ЧД)

$$\text{ЧД} = \text{ВД} - \text{НП}$$

ВД - валовий дохід (виручка) від реалізації товарів, робіт послуг;

НП - Непрямі податки (ПДВ, акциз, мито)

1. Валовий прибуток від реалізації (ВПр)

$$\text{ВПр} = \text{ЧД} - \text{Соб}$$

ЧД - чистий дохід;

Соб - собівартість реалізованої продукції товарів, послуг. До складу собівартості входить вартість сировини, матеріалів, амортизація виробничих основних засобів зарплата та ЄСВ, (22%, від нарахованої зарплати) працівників основного виробництва) :

$$\text{Соб} = \text{М} + \text{Ам} + \text{З/пл.} + \text{ЄСВ}$$

2. Прибуток (збиток) від операційної діяльності ($\Pi_{\text{опер}}$)

$$\Pi_{\text{опер}} = \text{ВПр} - \text{АдмВ} - \text{Взбут} - \text{ІнВ}$$

АдмВ - адміністративні витрати;

Взбут – витрати на збут;

ІнВ - інші операційні витрати.

Тема 6

Сутність та функції грошей, інфляція та грошові реформи

Сутність грошей та їх роль. Гроші як економічна категорія. Функції грошей: гроші як міра вартості; гроші як засоби спілкування; гроші як засоби платні; гроші як засоби утворення скарбів і накопичення; всесвітні гроші.

Зміст грошового обігу. Класична модель кругообігу потоків товарів, послуг та грошових платежів. Потоки коштів, які відображають участь збережень, інвестицій і фінансових ринків у моделі кругообігу доходів і послуг. Потоки коштів, які відображають зв'язок державного сектора та кругообігу доходів і продуктів.

Гроші, які були в обігу, регулювання об'єму грошового обігу – грошова маса; показники грошової маси – агрегати грошової маси M0, M1, M2, M3.

Поняття інфляції; поняття повзучої інфляції; приведення до відповідності грошової маси щодо потреби народного господарства за допомогою грошових реформ.

Поняття грошової реформи. Типи грошових реформ; дефляція і деномінація грошової маси; девальвація і ревальвація; наслідок грошових реформ.

Рекомендована література: 1, 2, 6, 11

Перелік питань для самоконтролю:

1. *Які існують концепції походження грошей?*
2. *Назвіть основні властивості грошей.*
3. *Які функції виконують гроші?*
4. *Охарактеризуйте сутність поняття «грошовий оборот».*
5. *Поняття грошової маси та її складові.*
6. *Швидкість обігу грошей.*
7. *У чому полягає суть інфляції та які основні причини її виникнення?*
8. *Які наслідки інфляції?*
9. *У чому полягає суть антиінфляційної політики?*
10. *У чому полягає суть грошової реформи та яка її основна функція?*

Завдання для практичного заняття:

Задача 1

Скільки обертів здійснить грошова одиниця за рік, якщо відомо що обсяг ВВП за 2 роки був однаковий і разом становив 21180 тис. грн., а середній залишок грошей в обігу за рік відповідно 6200 тис. грн.

Задача 2

Якою маса грошей необхідна для в обігу, якщо кількість товарів для реалізації 200 тис. шт., ціна одного товару 15 грн., оборотність грошової одиниці 10 об./рік:

Задача 3

Розрахуйте величину агрегатів грошової маси України, якщо:

- готівка поза банками — 125 млрд грн;
- готівка в касах юридичних осіб — 30 млрд грн;
- депозити до запитання — 71 млрд грн;
- строкові вклади — 167 млрд грн;
- валютні заощадження — 120 млрд грн;
- кошти за трастовими операціями — 1 млрд грн;
- вартість облігацій державного займу — 1,7 млрд грн.

Методичні вказівки для розв'язку:

Рівняння попиту на гроші класичної економічної (монетаристської) школи ("рівняння обміну" І.Фішера) виглядає наступним чином:

$$M * V = P * Q,$$

де **M** - кількість грошей в обігу;

V - швидкість обігу грошей;

P - середній рівень цін на товари та послуги;;

Q - фізичний обсяг товарів та послуг, що реалізовані в даному періоді (реальний ВВП).

Виходячи з рівняння обміну І. Фішера, величину швидкості обігу грошей можна визначити за формулою:

$$V = P * Q / M,$$

Грошовий агрегат — це визначене законодавством відповідно до ступеня ліквідності специфічне угруповання ліквідних активів, які можуть служити альтернативними вимірниками грошової маси.

Визначення агрегатів грошової маси:

M0 = готівка поза банками + готівка в касах юридичних осіб

M1 = **M0** + депозити до запитання + кошти на спеціальних карткових рахунках =

M2 = **M1** + строкові вклади + валютні заощадження

M3 = **M2** + кошти за трастовими операціями + вартість облігацій державної позики займу .

Агрегат **M3** охоплює всі форми грошей і являє собою грошову масу.

Тема 7

Валютні відносини та валютні системи

Валютна система та її елементи. Поняття „валюта” та „валютна система”, національна, міжнародна і світова валютна система.

Валютна політика, її складові частини та організації. Конвертована валюта, її позитивні якості та недоліки, типи конвертованості валюти; вільно і частково конвертована валюта, замкнуті та клірингові валюти. Валютна незалежність і валютна обмеженість.

Валютні системи: поняття, структура, призначення. Види валютних систем: національні, регіональні, світові. Розвиток валютної системи України. Європейська валютна система. Еволюція світової валютної системи. Характеристика сучасної світової валютної системи та роль МВФ в її функціонуванні.

Валютний курс, типи валютних курсів: фіксовані та плаваючі курси валют. Фактори, які впливають на курс валюти. Котирування валют. Грошова і облікова політика. Валютна інтервенція.

Рекомендована література: 1, 2, 6, 11

Перелік питань для самоконтролю:

1. *Поняття валюти. Її призначення та сфери використання.*
2. *Види валюти та їхня характеристика*
3. *Охарактеризуйте складові елементи національної валютної системи.*
4. *Що таке конвертованість національної валюти?*
5. *Що таке валютний курс? Назвіть види валютних курсів.*
6. *Які основні функції валютного курсу?*
7. *Що таке валютний ринок? Його об'єкти.*
8. *Структура валютного ринку.*
9. *Класифікація валютних операцій.*
10. *Що таке валютна система? Елементи національної та світової валютної системи.*

Завдання для практичного заняття:

Задача 1

Комерційний банк встановив такий курс євро: купівля – 29,53 грн., продаж – 29,72 грн. **Визначити:**

- а) скільки гривень можна одержати за 755 євро;
- б) скільки євро можна купити за 14100 тис.грн.

Задача 2

Маємо таке доларове котирування: 1 долар США до канадського долара (CAD) – 1,3971, долар США до гривні – 25,3801. **Визначити крос-курс української гривні до канадського долара.**

Задача 3

Визначити крос-курс канадського долара та китайського юаня (юань Женьміньбі) — CAD/CNY, використовуючи наступні котирування канадського долара і китайського юаня до долара США :

$$1 \text{ CAD} = 0.7563 \text{ USD}$$

$$1 \text{ CNY} = 0.1071 \text{ USD}$$

Методичні вказівки для розв'язку:

Крос-курс (cross-rates) — це співвідношення між двома іноземними валютами, яке визначають на основі курсу цих валют щодо якоїсь третьої валюти. Найчастіше як третя валюта використовується долар США.

На міжбанківському ринку крос-курси купівлі та продажу валюти визначаються за такими правилами:

1. Крос-курси купівлі та продажу для валют з прямим котируванням до долара США.

1.1. Для визначення крос-курсу купівлі потрібно розділити доларовий курс купівлі валюти, яка в крос-курсі є валютою котирування, на доларовий курс продажу валюти, яка в крос-курсі є базою котирування.

1.2. Для визначення крос-курсу продажу слід розділити доларовий курс продажу валюти, яка в крос-курсі є валютою котирування, на доларовий курс купівлі валюти — бази котирування.

2. Крос-курси купівлі та продажу для валют з прямим і зворотним котируванням до долара.

2.1. Для визначення крос-курсу купівлі треба доларові курси купівлі цих валют перемножити.

2.2. Для визначення крос-курсу продажу необхідно перемножити доларові курси продажу цих валют

Тема 8

Кредит. Кредитна система

Структурні зміни грошово-кредитної системи. Кредитна система України, її еволюція, види кредитних установ; установи банківської системи; установи парабанківської системи.

Основи організації банківського кредитування. Кредитний потенціал комерційного банку; сутність кредиту та його роль; класифікація кредитів комерційних банків; умови кредитної угоди; кредитна позика та її диференціація; етапи процесу кредитування.

Операції комерційних банків щодо видання та погашення окремих видів позик; активні і пасивні кредитні операції; комерційні та споживчі кредити; заставні

операції; кредитні операції з цінними паперами; нові банківські продукти в кредитуванні.

Кредитна система; види кредитних установ; установи парабанківської системи; установи банківської системи; емісійні та неемісійні банки. Кредитна система країни, її еволюція; ієрархічні структури кредитної системи; емісійні банки; комерційні банки.

Рекомендована література: 1, 2, 6, 10

Перелік питань для самоконтролю:

1. *Сутність та економічні передумови виникнення кредиту.*
2. *Назвіть умови кредитування.*
3. *Назвіть характерні ознаки кредиту в ринковій економіці та основні функції*
4. *Назвіть форми кредиту.*
5. *Перерахуйте види кредиту.*
6. *Що являє собою банківський кредит? Назвіть його класифікацію.*
7. *Що таке позичковий відсоток ?*
8. *Назвіть чинники, що впливають на розмір відсоткової ставки.*
9. *Дайте визначення поняттю «кредитна система» та назвіть її складові.*
10. *Охарактеризуйте банківську та парабанківську системи.*

Завдання для практичного заняття:

Задача 1

Вклад 5000 тис.грн. перебував в банку з 05.02.2020 року до 12.11.2020 року і повністю забраний клієнтом. **Яку суму отримав вкладник, якщо банк платить 16% річних.**

Задача 2

Позика у розмірі 250 тис.грн. надана 15.02 до 03.12 під 15,5% річних. **Знайти розмір кінцевого платежу у високосному році за умови нарахування простих та складних відсотків.**

Задача 3

Позику 500 тис грн. видано 13.02 та повернуто 18.10. Ставка відсотків – 10 % простих річних, річний темп інфляції – 15 %. **Визначити ставку %, що враховує інфляцію та суму сплаченого платежу з урахуванням інфляції.**

Методичні вказівки для розв'язку:

Прицип нарахування простих відсотків передбачає, що відсоткова ставка завжди застосовується щодо початкової суми кредитного (депозитного) вкладу:

$$S = P + I,$$

$$S = P * (1 + i * n)$$

де **S** - нарощена сума боргу / вкладу, грн.;

P – початкова сума боргу, грн.;
I – нараховані відсотки, грн.;
i – річна відсоткова ставка, %, або частки одиниць;
n – період залучення депозитного вкладу, років

Врахування інфляції в короткотермінових фінансових операціях;

$$S_{\tau} = P (1 + i_{\tau} \cdot n)$$

S_τ – сума кінцевого платежу, що враховує інфляцію;
i_τ – відсоткова ставка, що враховує інфляцію, ставка – брутто,

$$i_{\tau} = i + \tau + \tau \cdot i \cdot (g/K)$$

τ – річний темп інфляції,
g -кількість днів користування кредитом, дн
K – кількість днів в році (360, 365, 366 дн)

Нарахування складних відсотків:

$$S = P (1 + i)^n$$

У практиці частіше відсотки нараховуються і капіталізуються не один, а кілька разів на рік – півріччя, квартал, місяць – m разів

$$S = P \left(1 + \frac{i}{m}\right)^{n \cdot m}$$

m - кількість нарахувань відсотків за рік,

Тема 9

Центральні та комерційні банки

Центральні банки, їхнє походження, призначення, функції та операції. Функції центральних банків та їхня характеристика.

Побудова, розвиток і діяльність Національного банку України. Функції Національного банку України та їхній аналіз. Грошово-кредитна політика Національного банку України. Правова основа діяльності Національного банку України. Статутний капітал НБУ. Функції Національного банку. Організаційні основи та структура.

Стійкість банківської системи та механізм її забезпечення. Критерії стійкості. Поняття та значення стійкості банків. Нагляд і контроль за діяльністю банків. Страхування банківських депозитів та кредитів. Створення банківських резервів.

Класифікація і характеристика комерційних банків. Характеристика комерційних банків за формулю власності (акціонерні, кооперативні, державні, муніципальні та ін.). Види банків. Групи банків.

Аналіз за активами найбільших та великих банків України. Структура прибутку та рентабельності активів комерційних банків України.

Поняття про банківську систему. Основи організації банківської системи: принципи побудови, цілі, механізм функціонування. Функції банківської системи.

Банки другого рівня, їхнє походження, види, правові основи організації. Операції комерційних банків (пасивні, активні, лізингові, трастові, факторингові, торгово-комісійні тощо. Найбільші та великі банки України.

Рекомендована література: 1, 2, 6, 10, 13

Перелік питань для самоконтролю:

1. Які основні завдання виконують центральні банки?
2. Які функції виконують центральні банки?
3. Поясніть зміст функції «банк банків».
4. Які є існують цілі грошово-кредитної політики?
5. Які є основні напрямки грошово-кредитної політики?
6. Що таке комерційний банк?
7. Основні завдання та функції комерційних банків?
8. На які види поділяються комерційні банки залежно від діапазону здійснюваних ними операцій?
9. Охарактеризуйте пасивні та активні операції комерційних банків.
10. Основні показники діяльності комерційного банку.

Завдання для практичного заняття:

Задача 1

Визначити основні показники ефективності діяльності комерційного банку, якщо результати спрощеної фінансової звітності за період наступні:

Звіт про фінансовий стан (Баланс), млн.грн		Звіт про фінансові результати, млн.грн	
Грошові кошти	115,6	Процентні доходи	86,3
Кредити і заборгованість банків та клієнтів	419,3	Процентні витрати	(18,9)
Інвестиції в цінні папери	118,3	Чистий процентний дохід/ (Чисті процентні витрати)	?
Основні засоби та нематеріальні активи	85,6	Комісійні доходи	23,5
Інвестиційна нерухомість	106,2	Комісійні витрати	(3,2)
Інші активи (в т.ч. фінансові)	27,8	Чистий прибуток від операцій з іноземною валютою, переоцінки іноземної валюти	9,9
УСЬОГО активів	872,8	Чистий (збиток)/ прибуток від зміни резервів за зобов'язаннями	(6,5)
Кошти клієнтів	276,7	Чистий прибуток/(збиток) від реалізації цінних паперів за справедливою вартістю	8,3
Резерви за зобов'язаннями	6,7		
Інші фінансові зобов'язання	18,5	Інші операційні доходи	12,3

Усього зобов'язань	?	Витрати на виплати працівникам	(44,7)
Статутний капітал	512,5	Витрати зносу та амортизація	(7,8)
Нерозподілений прибуток	32,1	Адміністративні та інші операційні витрати	(35,2)
Резервні та інші фонди банку	26,3	Прибуток до оподаткування	?
Усього власного капіталу	?	Податок на прибуток (18%)	?
УСЬОГО зобов'язань та власного капіталу	?	Чистий прибуток	?

Задача 2

На здобуття вищої освіти Ви маєте 30 тис. грн., що знаходяться на депозитному рахунку, відсоткова ставка по якому 15% річних. Базова оплата навчання за обраною вами спеціальністю становить 5 тис. грн. в рік та вноситься на початку календарного року. У зв'язку з інфляцією вона зростає щорічно в середньому на 4%. ВНЗ пропонує оплатити усі 5 років навчання наперед без урахування інфляційної надбавки. Чи вигідно буде Вам скористатись цією пропозицією?

Задача 3

Банк нараховує щоквартально проценти по депозиту, розміром 70 тис. грн., за ставкою 5%, причому виплата відсотків та суми депозиту передбачається наприкінці терміну дії депозитної угоди. Розрахуйте вартість депозиту при його закритті через 4 роки.

Методичні вказівки для розв'язку:

Рентабельність капіталу банку (ROE)

$$ROE = П/К,$$

де **П** – сума прибутку банку;

К – капітал банку.

Рентабельність активів (ROA)

$$ROA = П/А,$$

де **А** – активи банку.

Платоспроможність (Д)

$$Д = ВК / ЗК,$$

де **ВК** – власні кошти,

ЗК – залучені кошти.

Рівень витрат (частка прибутку в доходах)

$$РВ = Пр/Д,$$

де **Пр** – сума прибутку банку,

Д – сума доходу банку.

Дохідність активу (ДА)

$$ДА = Д/А,$$

де **Д** - Сума доходу банку,

A - активи

Загальна рентабельність

$$\text{Rent} = \text{Пр}_ч / \text{В},$$

де **Пр_ч** – чистий прибуток банку;

В – витрати банку.

Показник банківського ризику (індекс Кука)

$$IK = K / \text{ВБ},$$

де **К** – власний капітал банку;

ВБ – валюта балансу банку.

3 САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів є важливою формою вивчення теоретичного та практичного матеріалу дисципліни «Фінанси, гроші та кредит» у вільний від аудиторних навчальних занять час. У процесі самостійної роботи студенти повторюють й закріплюють той матеріал, що був розібраний з викладачем на лекційних заняттях, а також опановують окремі програмні питання, що передбачені для самостійного опрацювання. Вивчення теоретичного матеріалу включає опрацювання навчальної, навчально-методичної та іншої літератури, законодавчих та нормативних документів, програмних питань та питань, що виносяться на лекційні та практичні заняття.

Самостійна робота студентів над дисципліною включає:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
- виконання домашніх завдань;
- вирішення практичних задач та кейсів;
- здійснення самоконтролю власних знань за допомогою виконання завдань дослідницького характеру;
- підготовку до семінарських (практичних) занять;
- підготовку до контрольних робіт та поточного тестування;
- виконання індивідуальних завдань тощо.

Самостійна робота з підготовки до семінарських занять здійснюється за відповідним планом, що містить до кожної теми перелік програмних питань, які виносяться на обговорення на семінарське заняття. Спираючись на прослуханий лекційний матеріал, опрацювавши основну і додаткову літературу, ознайомившись із законодавчими і нормативними документами, студенти готують тези своїх виступів, а також, за власним бажанням, можуть обирати тему доповіді, погодивши її з викладачем, для презентації її на семінарі-дискусії. Дана доповідь повинна містити, крім висвітлення самої сутності виявленої студентами проблеми, обґрунтування її актуальності та власні пропозиції щодо її вирішення. Обов'язково доповідь повинна стосуватися теми семінарського заняття, проте вона може охоплювати більш широке

коло питань, ніж передбачаються навчальною програмою дисципліни.

З метою допомоги студентів в самостійному опрацюванні матеріалів дисципліни викладач проводить індивідуально-консультативну роботу.

4 ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ

Навчальним планом підготовки фахівців заочної форми навчання передбачається виконання письмової контрольної роботи з дисципліни «Фінанси, гроші та кредит», що є однією з форм перевірки засвоєння студентами знань. Студент повинен показати знання теорії, тобто розкрити сутність, зміст, значення відповідних категорій і вміння використовувати набуті знання при вирішенні практичних завдань.

Контрольна робота містить три теоретичні питання та задачу.

Для написання контрольної роботи студент повинен спершу опанувати основні теоретичні аспекти дисципліни, використовуючи рекомендовану літературу. Відповіді на питання повинні бути прямими, деталізованими, повними, конкретними та змістовними. Доцільно при висвітленні питань використовувати погляди декількох фахівців, зарубіжний та вітчизняний досвід. Розв'язок задачі має містити хід розв'язання та висновки, щодо розрахованих показників.

Контрольну роботу виконують відповідно до варіанту, який закріплюється за студентом згідно його номеру у списку групи. Варіанти теоретичних та практичних завдань подано в таблиці 4.1.

Таблиця 4.1 – Розподіл завдань для контрольної роботи за варіантами

Номер студента у списку групи	Теоретичне питання 1	Теоретичне питання 2	Теоретичне питання 3	Задача
1	1	26	51	1
2	2	27	52	2
3	3	28	53	3
4	4	29	54	4
5	5	30	55	5
6	6	31	56	6
7	7	32	57	7
8	8	33	58	8
9	9	34	59	9
10	10	35	60	10
11	11	36	61	11
12	12	37	62	12
13	13	38	63	13
14	14	39	64	14
15	15	40	65	15
16	16	41	66	1
17	17	42	67	2
18	18	43	68	3

19	19	44	69	4
20	20	45	70	5
21	21	46	71	6
22	22	47	72	7
23	23	48	73	8
24	24	49	74	9
25	25	50	75	10

Теоретичні питання для контрольної роботи

1. Фінанси як економічні відносини.
2. Фінанси як грошові фонди за рівнями управління економікою.
3. Об'єктивна необхідність фінансів.
4. Фінанси як економічна категорія.
5. Об'єкти і суб'єкти фінансів.
6. Функції фінансів.
7. Характерні ознаки фінансів.
8. Склад фінансових відносин.
9. Сфера виникнення фінансових відносин.
10. Суть і структура фінансової системи.
11. Зміст та призначення фінансової політики.
12. Види фінансової політики та їх характеристика.
13. Методи реалізації фінансової політики.
14. Суть та структура фінансового механізму.
15. Зміст і цілі фінансового планування.
16. Функції фінансового планування.
17. Принципи фінансового планування.
18. Методологія фінансового планування.
19. Види та сутність фінансових планів.
20. Характеристика основних елементів фінансового контролю.
21. Призначення бюджету в економіці.
22. Державний бюджет як економічна категорія.
23. Функції державного бюджету та його види.
24. Структура бюджетної класифікації в Україні.
25. Функціональна структура витрат бюджетів.
26. Позабюджетні фонди.
27. Призначення податків у економічній системі держави.
28. Історичний аспект виникнення і розвитку податків.
29. Функції податків.
30. Податкова система України.
31. Загальна характеристика загальнодержавних податків і зборів.
32. Загальна характеристика місцевих податків і зборів.
33. Види і форми податків.

34. Принципи створення і основні риси податкових систем.
35. Податкова політика.
36. Сутність і функції фінансів суб'єктів господарювання.
37. Фінансові ресурси підприємств.
38. Формування фінансових результатів діяльності підприємств.
39. Фінансова діяльність та зміст фінансової роботи.
40. Сутність та функції грошей.
41. Гроші: необхідність і значення.
42. Грошовий оборот.
43. Грошові потоки.
44. Інфляція та показники вимірювання інфляції.
45. Грошові реформи.
46. Поняття грошової маси, грошові агрегати та грошова база.
47. Швидкість обігу грошей.
48. Сутність та специфіка функціонування грошового ринку.
49. Сутність грошової системи та основні її елементи.
50. Структура грошової системи.
51. Види грошових систем та їх еволюція.
52. Становлення та розвиток грошової системи України.
53. Причини та наслідки інфляції.
54. Грошові реформи.
55. Сутність валюти та її класифікація.
56. Призначення та необхідність валюти.
57. Валютний курс і фактори, що впливають на нього.
58. Валютний ринок.
59. Валютна система.
60. Сутність та необхідність кредиту.
61. Теорії кредиту.
62. Функції кредиту.
63. Види кредиту.
64. Сутність та організація банківського кредитування.
65. Форми кредиту.
66. Позичковий відсоток.
67. Поняття та призначення кредитної системи.
68. Банк: суть та значення.
69. Центральні банки, їх походження і призначення.
70. Функції та операції центральних банків.
71. Грошово-кредитна політика НБУ.
72. Комерційні банки: їх походження.
73. Види комерційних банків.
74. Правові основи організації комерційних банків.
75. Загальна характеристика операцій банку.

Задачі

Задача № 1

Необхідно розрахувати суму дефіциту бюджету міста та розмір субвенції за наступними показниками:

- сума власних доходів бюджету – 2 300 тис. грн.
- сума закріплених доходів бюджету – 2 800 тис. грн.
- сума видаткової частини бюджету – 5 900 тис. грн.
- сума субвенції – 45 % суми дефіциту бюджету.

Методичні рекомендації для розв'язання задачі

Для розв'язку задачі необхідно скористатись формулами:

$$\text{БД} = \text{В} - \text{Н}, \quad (4.1)$$

де БД – бюджетний дефіцит,

В – витрати,

Н – надходження

$$\text{Н} = \text{ВД} + \text{ЗД}, \quad (4.2)$$

де ВД – власні доходи,

ЗД – закріплені доходи.

Задача № 2

Необхідно розрахувати коефіцієнт фінансової автономії бюджету міста та зробити висновки про фінансову незалежність органів місцевого самоврядування міста за наступними показниками:

Видатки міського бюджету складають:

- державне управління – 10041,7 тис. грн.
- правоохоронна діяльність – 10678 тис. грн.
- освіта – 9390,6 тис. грн.
- охорона здоров'я – 9873,4 тис. грн.
- житлово-комунальне господарство – 35150 тис. грн.
- цільові фонди – 1000 тис. грн.
- резервний фонд – 800 тис. грн.

Дефіцит бюджету складає 17% суми видаткової частини бюджету.

Закріплені доходи бюджету складають - 51300 тис. грн.

Методичні рекомендації для розв'язання задачі

Одним з основних показників самостійності місцевих бюджетів від дохідної бази державного бюджету є співвідношення власних доходів до загального обсягу місцевих бюджетів, яке виражається коефіцієнтом фінансової автономії ($K_{\text{фа}}$):

$$K_{\text{фа}} = (\text{ВД} / \Sigma\text{Д}) \times 100, \quad (4.3)$$

де ВД - власні доходи,

$\Sigma\text{Д}$ – загальна сума доходів.

Також для розв'язку задачі необхідно скористатись формулами 4.1 та 4.2.

Задача № 3

Необхідно визначити як зміниться номінальний обсяг ВВП, якщо швидкість обігу грошей становить 7 оборотів і залишається незмінною, а грошова пропозиція зростає з 310 до 400 млрд. грн.

Методичні рекомендації для розв'язання задачі

Обсяг ВВП розраховуємо, виходячи з рівняння І. Фішера:

$$M \times V = P \times Q, \quad (4.4)$$

де M - грошова маса, грн.;

V - швидкість обігу грошей, оборотів;

P - середній рівень цін, грн/ум.од.;

Q - фізичний обсяг ВВП, ум.од.

Причому,

$$P \times Q = \text{ВВП}, \quad (4.5)$$

де ВВП – валовий внутрішній продукт.

Отже,

$$\text{ВВП} = M \times V. \quad (4.6)$$

Задача № 4

Необхідно визначити кількість грошей, необхідних для безінфляційного обігу, за наступними даними:

- сума цін реалізованих товарів, робіт, послуг – 5100 млрд. грн.;
- сума цін товарів, робіт, послуг, що реалізовані з відстроченням платежу, – 50% обсягу реалізації товарів, робіт та послуг;
- сума платежів по зобов'язаннях, термін оплати яких наступив, – 130 млрд. грн.;
- сума платежів, що взаємно погашаються – 20 % загального обсягу реалізації товарів, робіт та послуг;
- середня кількість оборотів грошової маси за рік – 7.
-

Методичні рекомендації для розв'язання задачі

Для знаходження кількості грошей, необхідних для безінфляційного обігу, використовуємо формулу:

$$M_n = \frac{\sum P \cdot Q - \sum K + \sum \Pi - \sum \text{ВП}}{V} \quad (4.7)$$

де, $P \times Q$ - сума цін товарів, що реалізуються за певний період;

V - середня кількість оборотів грошової одиниці за цей же період;

$\sum K$ - сума продажів товарів і послуг у кредит;

$\Sigma\Pi$ - загальна сума платежів, строк оплати яких настав;
 $\SigmaВП$ - сума платежів, які погашаються шляхом взаємного зарахування боргів.

Задача № 5

Розрахуйте величину агрегатів грошової маси, якщо:

- готівка поза банками – 100 млрд. грн.;
- готівка в касах юридичних осіб – 70 млрд. грн.;
- депозити до запитання – 220 млрд. грн.;
- строкові вклади – 380 млрд. грн.;
- кошти за трастовими операціями – 90 млрд. грн.;
- кошти на спеціальних карткових рахунках – 245 млрд. грн.

Методичні рекомендації для розв'язання задачі

Агрегат M_0 відображає масу готівки, яка перебуває поза банками, тобто на руках у фізичних осіб і в касах юридичних осіб. Готівка у касах банків сюди не входить.

Агрегат M_1 , включає гроші в агрегаті M_0 + вклади у банках, які можуть бути використані власниками негайно, без попередження банків, тобто запаси коштів на поточних рахунках та на ощадних рахунках до запитання.

Агрегат M_2 – це гроші в агрегаті M_1 , + кошти на всіх видах строкових рахунків, кошти на рахунках капітальних вкладень та інших спеціальних рахунках.

Агрегат M_3 охоплює гроші в агрегаті M_2 + кошти на вкладах за трастовими операціями банків.

Задача № 6

Розрахуйте максимально можливий та реальний рівень грошово-кредитної мультиплікації за наступними даними: норма обов'язкових резервів 18 %, готівка поза банками 70 млрд. грн., банківські резерви 110 млрд. грн., загальна сума депозитів банківської системи 900 млрд. грн.

Методичні рекомендації для розв'язання задачі

Максимально можливий рівень грошово-кредитної мультиплікації оцінюється виходячи з розрахунку мультиплікатора на основі норми обов'язкового резервування, що встановлена НБУ:

$$m = \frac{1}{r} \quad (4.8)$$

де, m – грошово-кредитний мультиплікатор;
 r – норма резерву.

Реальний рівень грошово-кредитної мультиплікації оцінюється виходячи з розрахунку мультиплікатора на основі порівняння суми готівки та депозитів банківської системи із сумою готівки та банківських резервів:

$$m = \frac{M_0 + D}{M_0 + R}, \quad (4.9)$$

де M_0 - готівка поза банками;

D - величина коштів, залучених банками на депозити;

R - банківські резерви.

Задача № 7

ВВП звітного року становить 140 млрд грн, причому фізичний його обсяг - 28 млрд од., швидкість обігу грошей 7 оборотів за рік. Сума податкових надходжень до бюджету складає 20 % від ВВП і становить 75 % дохідної частини бюджету, сума видатків з бюджету складає 40 млрд грн.

Визначте темп інфляції, якщо дефіцит державного бюджету був повністю покритий за рахунок емісії нових грошових знаків.

Методичні рекомендації для розв'язання задачі

Покриття дефіциту державного бюджету за рахунок емісії нових грошових знаків - безпосередня причина цінової інфляції. Для визначення темпу інфляції необхідно порівняти середній рівень цін до та після емісії.

З рівняння І. Фішера знаходимо середній рівень цін до емісії (див. формулу 4.4):

$$MV = PQ = ВВП. \quad (4.10)$$

Для знаходження середнього рівня цін після емісії, на величину якої зросте обсяг грошової маси, знаходимо дефіцит державного бюджету, що був повністю покритий за рахунок цієї емісії.

Дефіцит державного бюджету знаходимо за формулою 4.1.

З рівняння І. Фішера знаходимо середній рівень цін після емісії (див. формулу 4.4).

Темп інфляції знаходимо за формулою:

$$T_{инф.} = \left(\frac{P_{зв}}{P_б} - 1 \right) \cdot 100\%, \quad (4.11)$$

де $P_{зв}$ – рівень цін звітного періоду;

$P_б$ – рівень цін базового періоду.

Задача № 8

Яким буде курс євро до фунта стерлінгів, якщо виходити із їх середніх співвідношень з долларом США: 1 USD = 0,91 EUR; 1 USD = 0,72 GBP?

Методичні рекомендації для розв'язання задачі

Для розв'язання задачі необхідно застосувати крос-курс - співвідношення між двома валютами, яке визначено через їх курс до третьої валюти (звичайно до долара США).

Задача № 9

Скільки євро можна купити за 17300 японських єн, якщо: 1 USD = 122,34 JPY; 1 USD = 0,91 EUR?

Методичні рекомендації для розв'язання задачі

Для розв'язання задачі необхідно застосувати крос-курс, - співвідношення між двома валютами, яке визначено через їх курс до третьої валюти (звичайно до долара США).

Задача № 10

Підприємство 14 серпня отримало в банку позику, розмір якої 340 000 грн. терміном до 12 грудня під 19 % річних. Через 50 днів банк підвищив відсоткову ставку за позикою до 20 %. На цей час було погашено 40 % основної суми позики. Розрахуйте суму відсотків за користування позикою.

Методичні рекомендації для розв'язання задачі

Для розв'язання задачі необхідно використати формулу:

$$FV = PV \times (1 + i \times n), \quad (4.12)$$

де FV – майбутня вартість позики з урахуванням відсотків за користування нею;

PV – теперішня вартість позики;

i – величина відсотка;

n – період (роки). Однак значення n може видозмінюватися у зв'язку із зміною періоду, зокрема, якщо мова йде про дні (місяці, квартали), то n набуде вигляду m/n, де m – кількість днів (місяців, кварталів) кредиту, а n – кількість днів (місяців, кварталів) у році.

Задача № 11

Позику в сумі 410 тис.грн. було надано 11.06.2020 р., термін погашення – 15.09.2020 р., ставка відсотку – 24 %. Розрахуйте суму відсотків, яку сплатить клієнт, якщо погашення основної суми позики відбувається щоквартально рівними частинами?

Методичні рекомендації для розв'язання задачі

Для розв'язання задачі необхідно використати формулу 4.12.

Задача № 12

Банк нараховує щоквартально проценти по депозиту, розміром 200 тис. грн., за ставкою 11 %, причому виплата відсотків та суми депозиту передбачається наприкінці терміну дії депозитної угоди. Розрахуйте вартість депозиту при його закритті через 2 роки.

Методичні рекомендації для розв'язання задачі

Оскільки, виплата відсотків та суми депозиту буде здійснюватись наприкінці терміну дії депозитної угоди, то для розрахунку вартості цього депозиту при його закритті, використовуємо метод нарахування складних відсотків. Враховуємо також те, що нарахування відсотків здійснюється щоквартально, отже кількість періодів нарахування буде кварталним. Для цього застосуємо формулу:

$$S = P(1 + i)^n \quad (4.13)$$

де, S – майбутня вартість депозиту;

P – первісна вартість депозиту;

i – ставка відсотка;

n – період.

Задача № 13

Внесок у сумі 500000 грн покладено в банк на 10 місяців за простою процентною ставкою 25 % річних. Визначити реальний дохід вкладника за умови очікуваного щомісячного темпу інфляції у 1,5%.

Методичні рекомендації для розв'язання задачі

Реальний розмір доходу власника від депозиту оцінюється шляхом корегування номінальної суми доходу на індекс інфляції за період, протягом якого нараховуються проценти по депозиту:

$$S_p = \frac{S_n}{I_{\text{інф}}}, \quad (4.14)$$

де S_p – реальна майбутня вартість;

S_n - номінальна майбутня вартість;

$I_{\text{інф}}$ – індекс інфляції.

Індекс інфляції за період, протягом якого нараховуються проценти по депозиту, розраховуємо за формулою:

$$I_{\text{інф}} = (1 + T_{\text{інф}})^t, \quad (4.15)$$

де $T_{\text{інф}}$ – темп інфляції за місяць,

t – тривалість розрахункового періоду в місяцях.

Задача № 14

За відпрацьований місяць працівнику нараховано заробітну плату в розмірі 15000 грн.

Визначити суму нарахованого ЄСВ та утриманих податків ПДФО та ВЗ.
Розрахувати скільки працівник отримає заробітної плати (після оподаткування).

Методичні рекомендації для розв'язання задачі

Нарахування податків на заробітну плату регулюється Податковим кодексом України.

Сума нарахованого ЄСВ не зменшує розмір нарахованої заробітної плати і сплачується до бюджету підприємством.

Утримані податки ПДФО та ВЗ зменшують величину заробітної плати, яку працівник отримає «на руки» після оподаткування.

Задача №15

Сформуйте роздрібну ціну виробу, якщо відомі такі дані:

- матеріальні затрати на виготовлення одиниці продукції – 200 грн;
- інші витрати на одиницю продукції – 115 грн;
- рентабельність продукції – 30 %;
- ставка ПДВ – 20 %;
- торгова націнка – 25 %.

Методичні рекомендації для розв'язання задачі

Для розв'язку задачі необхідно відносні значення перетворити в абсолютний вимір.

Роздрібна ціна складається з собівартості (витрат) на виготовлення виробу, прибутку, податку на додану вартість (ПДВ) 20% та торговельної націнки.

6 ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ З ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСИ, ГРОШІ ТА КРЕДИТ»

1. Необхідність та сутність фінансів. Функції фінансів.
2. Основні фінансові категорії: фінансові відносини, об'єкт та суб'єкт фінансових відносин, фінансова діяльність, доходи та витрати, фінансові ресурси.
3. Генезис категорії «фінанси».
4. Еволюція фінансів.
5. Призначення і специфічні ознаки сфер та ланок фінансової системи.
6. Фінансова система України.
7. Органи управління, форми і методи управління фінансовою діяльністю на різних рівнях.
8. Правове регулювання фінансової діяльності.
9. Фінансова політика і фінансовий механізм.
10. Фінансовий контроль: сутність, види.
11. Види податків, їх класифікація.

12. Ставки податків та способи стягнення податків.
13. Поняття податкової системи та напрямки податкової політики.
14. Пряме та непряме оподаткування.
15. Місцеві податки й збори.
16. Сутність та склад державних фінансів.
17. Сутність, призначення та структура бюджету держави.
18. Форми бюджетного фінансування.
19. Бюджетний процес в Україні.
20. Сутність дефіциту бюджету, причини його виникнення та шляхи подолання.
21. Основні концепції збалансованості бюджету.
22. Бюджетний устрій та бюджетна система.
23. Місцеві бюджети та їх функції.
24. Об'єкти і суб'єкти бюджетних відносин.
25. Види бюджетного субсидіювання.
26. Показники стану бюджету.
27. Економічний зміст та поняття державних доходів.
28. Структура доходів державного бюджету.
29. Склад, структура і класифікація державних видатків.
30. Методи фінансового контролю за цільовим та ефективним використанням бюджетних асигнувань.
31. Податкові надходження та їх значення в системі державного бюджету.
32. Державний кредит і державні запозичення, їх класифікація.
33. Державний борг та методи управління ним.
34. Фінансові ресурси підприємств та джерела їх формування.
35. Методи організації фінансової діяльності підприємств.
36. Система факторів, що впливають на формування прибутку підприємств.
37. Сутність та організація страхування.
38. Галузі, форми і види страхування.
39. Сутність та складові фінансового ринку.
40. Види цінних паперів.
41. Класифікація інструментів фінансового ринку.
42. Суб'єкти фінансового ринку, їх класифікація та функції.
43. Види державних цінних паперів, їх характеристика.
44. Фінансові посередники ринку цінних паперів.
45. Ринок грошей та ринок капіталів.
46. Економічна сутність грошей та концепції їх походження.
47. Історичні аспекти зміни форми грошей та їх характеристика.
48. Функції грошей і механізм їх взаємодії.
49. Роль грошей у ринковій економіці.
50. Історичні аспекти походження гривні.
51. Поняття грошового обороту та його економічна основа.
52. Модель грошового обороту. Сутність грошових потоків.

53. Поняття грошової маси, грошові агрегати та грошова база.
54. Швидкість обігу грошей.
55. Суть закону грошового обігу.
56. Сутність та специфіка функціонування грошового ринку.
57. Структура грошового ринку.
58. Попит на гроші.
59. Пропозиція грошей.
60. Грошова система: сутність та основні її елементи.
61. Становлення та розвиток грошової системи України.
62. Сутність, причини та закономірності розвитку інфляції.
63. Види інфляції та її наслідки.
64. Показники вимірювання інфляції.
65. Особливості та етапи розвитку інфляційних процесів в Україні.
66. Грошова реформа як інструмент стабілізації грошового обігу.
67. Сутність та види грошових реформ.
68. Особливості проведення та результати грошової реформи в Україні (12 вересня 1996р.).
69. Сутність валюти та її класифікація.
70. Валютний курс і фактори, що впливають на нього.
71. Світова валютно-фінансова система та її еволюція.
72. Шляхи становлення національної валютної системи України.
73. Валютне регулювання і валютний контроль як інструменти стабілізації валютної політики в Україні.
74. Платіжний баланс та золотовалютні резерви в механізмі валютного регулювання.
75. Загальні методологічні основи кількісної теорії грошей.
76. Основні постулати абстрактної теорії грошей.
77. Номіналістична теорія грошей.
78. Металістична теорія грошей.
79. Марксистська теорія грошей.
80. Напрями монетарної теорії грошей.
81. Теорії кредиту. Необхідність, суть та функції кредиту.
82. Сутність та основні види кредиту.
83. Сутність, організація та технологія банківського кредитування.
84. Роль кредиту в умовах розвитку національної економіки та його класифікація.
85. Сутність та функції фінансового посередництва.
86. Загальні ознаки фінансового посередництва, його еволюція.
87. Функції фінансового посередництва.
88. Фінансово-кредитна система та характеристика її елементів.
89. Поняття і структура фінансово-кредитної системи.
90. Банківські інститути.
91. Основні види небанківських фінансових інститутів та їх розвиток в Україні.
92. Роль, значення та організація діяльності центральних банків.

93. Створення та статус Національного банку України.
94. Принципи організації та функціонування Національного банку України.
95. Грошово-кредитна політика Національного банку України.
96. Функції та правова основа діяльності комерційних банків в Україні.
97. Загальна характеристика операцій банку. Пасивні та активні операції комерційних банків.
98. Міжнародні фінансові інституції.
99. Міжнародний валютний фонд та його діяльність в Україні.
100. Світовий банк як група кредитно-фінансових установ та основні напрями його співробітництва з Україною.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна навчальна література

1. Голюк В.Я. Фінанси, гроші та кредит: навч. посібн. – К.: вид-во КПІ. – 2017. – 340 с.
2. К. Д. Гурова, О. Л. Шелест, І. В. Колупаєва. Фінанси, гроші та кредит: Навч. пос. – Х.: Світ Книг, 2018. – 672 с.
3. Орищин Т. М. Фінанси : навч. посібн. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2018. – 332с.
4. Орищин Т.М., Савчин Л.М. Методичні вказівки для дистанційного вивчення дисципліни «Фінанси». – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2018. – 86 с.
5. Тришак Л.С., Крихівська Н.О. Методичні вказівки для дистанційного вивчення дисципліни «Гроші і кредит». – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2018. – 90 с.
6. Фінанси, гроші та кредит : навч. посібник / Н. О. Шпак, Н. Б. Ярошевич, О. Я. Побурко. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. – 416 с.
7. Ярошевич Н.Б. Фінанси: Навчальний посібник / Н.Б.Ярошевич, І.Ю. Кондрат, М.В.Ливдар. – Львів: Видавництво “Простір-М”, 2018. – 298с.

Додаткова навчальна література

1. Бюджетна система : навчальний посібник. Друге видання, перероблене і доповнене / І.Л. Шевчук, В.О. Черепанова, Т.О. Ставерська / – Харків : Видавець Іванченко І. С., 2015. – 284 с.
2. Варналій З.С. Податкова система: [підручник] / З.С. Варналій, М.В. Романюк. – К.: Знання України, 2019. – 567 с.
3. Вовчак О.Д., Руцишин Н.М. Банківська справа: Навчальний посібник. - Львів: «Новий Світ-2000», 2016. – 560 с.
4. Герасимчук З.В. Грошово-кредитні системи зарубіжних країн : навч. посібн. / З.В. Герасимчук, Н.І. Корецька, Н.С. Різник, В.Л. Галушак. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 272 с.
5. Гроші та кредит: підручник / В.І. Грушко, О.Ю. Сова [та ін.]; за ред. проф. С.К. Ревчука. – К. : Знання, 2011. – 384 с.

6. Коваленко Д. І., Венгер В. В. Фінанси, гроші та кредит: теорія і практика: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 578 с.
7. Онищенко В.О. Фінанси (державні, корпоративні, міжнародні): підручник – К.: Центр учбової літ., 2016. – 600 с.
8. Черкасова С.В. Ринок фінансових послуг : навч. посібн. / С.В. Черкасова. – Львів Магнолія, 2017. – 492 с.
9. Фінанси підприємств. М.О. Данилюк, І.Г. Фадєєва, Н.Я. Спасів, У.Я. Витвицька, І.М. Данилюк-Черних: Навчальний посібник – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2017. – 188 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. Редакція від 16.08.2020. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. Редакція від 13.02.2016. - URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. Податковий кодекс України. Офіційний сайт Верховна Рада від 02.12.2010 № 2755-VI . Редакція від 01.02.2016. - URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III. - URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
5. Закон України Про Державний бюджет України на 2020 рік від 14.11.2019 № 294-IX. Редакція від 17.09.2020 - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text>
6. Про деякі питання регулювання грошово-кредитного ринку. Офіційний сайт Верховної Ради України - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0393500-12#Text>
7. Закони України та нормативно-правові акти Національного банку. Офіційний сайт НБУ - URL: https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=61711
8. Закон України Про цінні папери та фондовий ринок від 23.02.2006 № 3480-IV. Редакція від 24.09.2020 - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15/print1491296480899025#Text>
9. Державний захист прав громадян як споживачів фінансових послуг. Офіційний сайт Міністерства Юстиції України URL: https://minjust.gov.ua/m/str_35029
10. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії Офіційний сайт Верховної Ради України - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text>